

CHRONICLE OF SCIENTIFIC LIFE

VIII МІЖНАРОДНА НАУКОВА КОНФЕРЕНЦІЯ “ОБЛИЧЧЯ ВІЙНИ. СОЦІАЛЬНІ НАСЛІДКИ ВОЄН”,

1–2 червня 2023 р., Лодзь, Польща

Олег ГАНСЬКИЙ

*Докторська школа гуманітарних наук
Лодзинського університету,
вул. Матейки, 21/23, 90–237, Лодзь, Польща
e-mail: oleg.hanski@edu.uni.lodz.pl
DOI: 10.15330/gal.36.273-278
ORCID: 0000-0002-1957-0631*

1–2 червня Інститут історії Лодзинського університету, вже восьмий раз, мав за честь приймати в своїх стінах науковців з різних країн і дисциплін, бажаючих поділитися результатами своїх досліджень на мілітарну й іншу тематику. Традиційно, платформою для обговорення стала VIII Міжнародна наукова конференція “Обличчя війни” (“Oblicza wojny”; “Faces of War”). Тема цього річної зустрічі була до болю актуальною – Соціальні наслідки воєн¹.

Конференція відбувалась в змішаному режимі: учасники були розподілені на стаціонарні і онлайн-секції. Онлайн-засідання відбувались за посередництвам безкоштовної платформи Microsoft Teams, оскільки інструментарій останньої добре себе показав ще в “ковідні” часи.

Розподіл на 22 секції-панелі дозволив взяти участь в дискусіях протягом двох днів 163 представникам ВНЗ, музеїв, дослідницьких центрів та архівів з 13 країн (Польща, Україна, Німеччина, Чехія, США, Канада, Італія, Угорщина, Румунія, Литва, Ізраїль, Португалія, Киргизстан). Значна частина дослідників була сталими учасниками конференції. Загалом було представлено 128 тем. Робочими мовами конференції були польська, англійська і, що важливо, українська. Програма заходу була розміщена на сайті конференції та видана учасникам перед початком засідань.

Конференція була організована під патронатом Міністерства освіти і науки Республіки Польща (також проект фінансувався в межах гранту “Doskonała nauka. Wspieranie konferencji naukowych”), при взаємодії історико-філософського факультету Лодзинського університету, Відділу Польського історичного товариства в Лодзі та Лодзинського державного архіву. Приємно відзначити, що серед установ-організаторів з українського боку виступив Центр медієвістичних студій² на чолі з проф. д-р хаб. Мирославом Волощуком. Організаційний комітет представляють: проф. д-р хаб. Тадеуш Грабарчик, (голова), проф. д-р хаб. Вітольд Ярно, д-р Магдалена Погонська-Поль і мгр. Олег Ганський. Науковий комітет конференції становлять: проф. д-р хаб. Ярослав Кіта (голова), проф. д-р хаб. Норберт Каспарек, проф. д-р хаб. Маріуш Мельчарек, проф. д-р хаб. Ян Шимчак, проф. д-р хаб. Мирослав Волощук та мгр. Бартош Гурецький.

Важлива і актуальна для цілого світу тема зустрічі зацікавила представників багатьох течій гуманітарних наук. Серед учасників були викладачі військових навчальних закладів, історики, археологи, мистецтвознавці, музеєзнавці, мовознавці, правознавці, політологи та ін. Такий міждисциплінарний спектр учасників дозволив по-новому і з різних точок зору поглянути на проблему страшних матеріальних і нематеріальних спустошень викликаних війнами в історії, а особливо війною в Україні.

¹ Попередніми темами конференцій були: I конференція (2017): Wojsko w drodze; II конференція (2017): Wojsko w taborze i koszarach; III конференція (2018): Ludzie wojny; IV конференція (2019): Armia contra natura; V конференція (2020): Miasto i wojna; VI конференція (2021): Przed bitwą; VII конференція (2022) Narzędzia wojny.

² Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника, м. Івано-Франківськ.

Серед поставлених питань були зокрема питання воєнних знищень та післявоєнної відбудови; проблеми міграції та демографічних втрат; впливу війни на людське здоров'я, культуру та мистецтво; культурні та релігійні конфлікти; зміни в соціальних структурах; впливу воєн на військо та військову справу; дослідження місць боїв і поховань жертв конфліктів. Однак кожний виступ делегатів розкривав й інші, не менш важливі фактори для висвітлення проблематики, тим паче, що всі учасники з України в тій чи іншій мірі відчували на собі наслідки війни.

Засідання конференції розпочалося з урочистого відкриття зібрання в Інституті історії проведеного дистанційно з Італії деканом історико-філософського факультету проф. д-р хаб. Мацеєм Кокошко. Наступним виступив директор Інституту історії проф. д-р хаб. Даріуш Єзіорни. Також було виголошено три інавгураційних лекції. На питання “Чи святі допомагали вигравати битви?” відповідав проф. д-р хаб. Войцех Іванчак. Проф. д-р хаб. Галина Парафіанович розповідала про те, за що воювали американці в I Світовій війні, а проф. д-р хаб. Альбін Гловацький розкрив учасникам тему соціальних наслідків депортацій польських громадян вглиб СРСР в 1940–1941 р.

Після інавгураційних лекцій охочі учасники вирушили на відкриття виставки присвяченої висвітленню суспільних наслідків I Світової війни (далі I СВ) в пропагандистських матеріалах з Лодзинського державного архіву (куратор виставки: ст. архівіст Каміль Плюта).

Після перерви на каву, стаціонарні учасники були запрошені до чотирьох аудиторій, а онлайн-учасники під'єдналися до своїх секцій. Всі секції були складені за хронологічно-проблемним принципом і були розраховані на 5–7 доповідей. Роботою кожної секції керував модератор з числа працівників університету або запрошених гостей. Кожна доповідь мала тривати до 15 хв часу. Дискусії мали тривати після останньої доповіді. Таким чином паралельно працювали 6 секцій, що дозволило не тільки уважно вислухати доповіді але і провести активне обговорення в межах мікрогруп. Як це буває, не обійшлося без технічних проблем, які були успішно вирішені.

Робота I секції-панелі була присвячена подіям XVII-XIX ст. Серед інших доповіді були присвячені військовим діям, проблемі шведської окупації польських земель в часи Потопу, релігійній стороні підкорення конкістадорами Америки і правам мешканців США після війни за незалежність і громадянської війни³.

Під час роботи II секції було розглянуто наслідки маркоманських війн, показано вплив асирійської військової машини на мистецтво, висвітлено долю підкореного племенами Англів і Саксів населення Британії, показано зміни в соціальному статусі ленчицької шляхти доби королівської пари Ядвіги та Ягайла, описано соціальні наслідки явища неволі в пізньому Середньовіччі, а також пролито світло на життя французького королівського двору в еміграції в 1798–1815 рр⁴.

Секція III складалась з українських науковців. Було розглянуто питання культури і сучасного українського мистецтва в умовах війни, піднято питання формування неологізмів породжених війною, висвітлено генезу і діяльність добровольчих формацій і сил територіальної оборони України, обговорено історіографію російсько-української війни, показано страхітливі наслідки екоциду спричиненого діями військ окупантів (і це ще навіть без висвітлення наслідків підризу на Каховській ГЕС, котрий стався за 4 дні – 6 червня)⁵.

Під час роботи IV секції піднімалось питання долі бібліотек з скасованих царським урядом католицьких монастирів після січневого повстання, висвітлено проблеми праці “дівчат легкої поведінки” в Королівстві Польському на початку I СВ, розглянуто питання взаємодії

³ Доповідачі: проф. д-р хаб. Тадеуш Срогош, д-р Яцек Зінкевич, проф. д-р хаб. Мечислав Ягловський, д-р Піотр Деренговський, проф. д-р хаб. Йоланта Дашинська.

⁴ Доповідачі: проф. д-р хаб. Марек Олендський, мгр. Анджей Шотек, мгр. Павел Дерецький, д-р Лукаш Чвікла, проф. д-р хаб. Анджей Невінський, мгр. Каміль Шадковський.

⁵ Доповідачі: проф. д-р хаб. Вікторія Венгурська, д-р Ольга Шелюх, проф. д-р хаб. Андрій Харук, д-р хаб. Олена Готра (в співавторстві з ст. викл. Наталією Олешко), д-р Лілія Скорич (в співавторстві з мгр. Ларисою Харук).

польських цивільної і військової залізниць в 1919 р., згадано про зображення соціальних наслідків I СВ в сучасних підручниках, розглянуто архівні матеріали з Лодзинського державного архіву присвячені “Суспільному фонду відбудови країни і столиці” діючому після II Світової війни (далі II СВ), показано найновіші предмети з колекції Музею незалежності в Варшаві⁶.

Засідання V та VI секції відбувались за участі онлайн учасників. Зокрема розглядалися питання монгольської навали на Угорщину в XIII ст., піднімалось питання ролі легкої угорської кінноти в Середньовіччі, розглядалися події тюдорівського завоювання Ірландії, висвітлювались проблеми португальського судочинства після колоніальних війн 1961–1974 рр., обговорювались питання функціонування сучасних українських біженців в Німеччині, а також проблема захисту культурної спадщини під час війни⁷.

Учасники та гості VI секції вислухали доповіді присвячені побутовим проблемам внутрішньо переміщених осіб на Прикарпатті, становищі господарського простору україно-російського пограниччя, описано діяльність архівних та бібліотечних установ під час війни, проаналізовано застосування підводних сил флоту РФ проти України. Також учасники мали змогу ознайомитись з роботою публічної політики пам'яті спрямованої на деколонізацію українського минулого. Серед міжнародних проблем було обговорено досвід киргизько-таджицького конфлікту⁸.

Після обідньої перерви розпочались засідання другої частини конференції. Секція VII займалась обговоренням проблем військових конфліктів XX ст. Між іншим було згадано про діяльність польського генерального штабу і його оцінки перебігу громадянської війни в Іспанії, описано історію польської еміграції на Близькому Сході під час II СВ, проаналізовано діяльність польської історичної науки в Британії після війни, розглянуто вплив II СВ і першої війни з Ізраїлем на суспільно-політичну ситуацію в Єгипті та Іраку. Також обговорювався вплив палестинських біженців на ситуацію в регіоні, а також піднімалися питання ексгумацій жертв терору в Перу і проблема покарання військових злочинців доби югославських війн в 90-х рр. XX ст.⁹

Робота VIII секції була присвячена дослідженню II СВ і сучасної російсько-української війни. Серед питань обговоренню підлягали проблеми ідентифікації загиблих вояків похованих на Польському кладовищі в Нормандії, а також травми страчених нацистами в'язнів концтаборів Штуттгоф і Треблінка. Проблематика сучасної війни була висвітлена в доповідях присвячених впливові війни на повсякдення мешканців Лодзі, проблемі сприйняття і функціонування українських біженців в Польщі та Європі, проблемам становлення громадянського суспільства в Україні¹⁰.

Учасники і гості IX секції обговорювали питання історії та сьогодення України. Так, було пролито світло на соціальні ініціативи харківських підприємців та відображення війни в друкованих матеріалах для селянства Наддніпрянщини в роки I СВ, показано паралелі між діяльністю УНР і сьогоденням в контексті першої війни більшовицької Росії проти України, наближено постаті представників комуністичної номенклатури на Західній Україні та показано соціально-політичну диференціацію електоральних настроїв населення Української РСР

⁶ Доповідачі: д-р Томаш Столярчик, проф. д-р хаб Ярослав Кіта, mgr. Павел Качмарський, проф. д-р хаб. Марек Біалокур, mgr. Бартош Гурецький, д-р Беата Міхалець.

⁷ Доповідачі: д-р хаб. Ференц Себьок, д-р хаб. Золтан Корде, д-р Мацей Вільманович, д-р Еніо Вітербо Мартінс, д-р Надія Кісс, д-р Катерина Валентирова (в співавторстві з д-р Сергієм Ханом).

⁸ Доповідачі: д-р Сергій Коломийчук, д-р Наталія Литвинчук, д-р хаб. Сергій Соколюк, д-р Людмила Божук (в співавторстві з проф. д-р хаб. Іриною Тюрменко та д-р Лесею Халецькою), д-р Світлана Власенко, д-р хаб. Іван Фукалов, mgr. Ольга Березовська.

⁹ Доповідачі: проф. д-р хаб. Роберт Майзнер, проф. д-р хаб. Яцек Петржак, проф. д-р хаб. Януш Зузяк, проф. д-р хаб. Міхаель Еппель, д-р Магдалена Погонська-Поль, д-р Йоанна Петрашчик-Сенковська, д-р Славомир Шчесіо.

¹⁰ Доповідачі: д-р Дагмара Лісман, д-р Гражина Зелінська, mgr. Йоанна Драт, д-р Марія Шаргут, д-р хаб. Анджей Осовський, mgr. Йоанна Яжецка-Степорек, проф. д-р хаб. Мирослав Парафінюк, проф. д-р хаб. Марія Антоніна Луковська, д-р Оксана Кошулько, mgr. Наталія Белдига, mgr. Дарина Харук.

повоєнного періоду. Про сучасну війну красномовно свідчив виступ про воєнні знищення на Миколаївщині¹¹.

Доповідачі X секції розповідали про долю страчених НКВС польських офіцерів-інженерів в Старобільську і Козельську в 1940 р., про входження частини земель Східної Пруссії і становлення тут нової польсько-радянської границі, про відбудову міста-порту Гдиня і загалом ВМС Польщі після війни, а також про участь польських інженерних військ в відбудові країни в 1945–1956 рр.¹²

Робота секцій XI та XII відбувались в онлайн режимі. Учасники та гості мали змогу вислухати виступи та подискутувати на широку тематику від античної історії до наших днів. Піднімались для обговорення теми сприйняття соціальних наслідків воєн з піратами і воєн загалом в давньому Римі, дослідження облогового мистецтва держави Сасанідів, військової служби громадян Флоренції та виробництва гармат в Мілані доби Відродження, урбаністичних перетворень середньовічного міста-фортеці Карансебеш, самооцінки українців, поп-культури в часи війни і деконструкції міфу “русского мира”¹³. Проблемами польської історії займалась XII онлайн-секція. Тут можна було почути доповіді про ставлення до можливої війни мешканців Королівства Польського в світлі рапортів німецьких і австро-угорських дипломатів в кінці XIX – на поч. XX ст., про боротьбу з туберкульозом в Німеччині під час I СВ і в міжвоєнний час, про технічне оснащення Війська Польського в 1918–1935 рр., про вплив демобілізації великопольського війська на суспільство Великопольщі в часах II Речі Посполитої, а також про особові втрати під час II СВ в світлі архівних матеріалів з гродського суду в Білостоку¹⁴.

Засідання першого дня конференції закінчились урочистою вечерею в Навчально-конференційному центрі Лодзинського університету, де організатори та гості могли продовжити спілкування в неформальній обстановці, зав'язати нові професійні знайомства, а українські вчені могли розповісти про реалії війни своїм закордонним колегам в приватних розмовах.

В п'ятницю, 2 червня конференція продовжила свою роботу. Учасники XIII секції вислухали доповіді про повинності селян з краківського воєводства під час Великої північної війни, про втрачені під час I СВ старовинні церковні дзвони з келецької дієцезії, про втрачену в вирі II СВ природничу колекцію д-р Юзефа Чакі, а також про дослідження затонулих суден в щецинському заливі і про правні аспекти охорони історичної спадщини під час війни¹⁵.

Доповіді XIV секції були присвячені різним аспектам і локаціям з військовими похованнями на Вестерплатте та похованням жертв нацистського режиму концтаборі Зольдау¹⁶.

Учасники та слухачі XV секції могли змогу дізнатись відповіді на питання – куди з Теробовлі у вересні 1210/11 р. міг втекти князь Ізяслав Володимирович; як фіксувались втрати кінського складу і особистого озброєння в актах королівського двору після поразки під Сокалем в 1519 р.; як російсько-турецькі війни на межі XVIII-XIX ст. допомагали в розповсюдженні епідемії чуми і як з нею боролись; яким був статус британських домініонів після I СВ¹⁷.

¹¹ Доповідачі: проф. д-р хаб. Ірина Шандра, д-р хаб. Олена Синявська, д-р Вікторія Волошенко, проф. д-р хаб. Галина Стародубець, д-р хаб. Олександра Стасюк, проф. д-р хаб. Ольга Морозова.

¹² Доповідачі: проф. д-р хаб. Здзіслав Цутер, д-р хаб. Галина Лах, проф. д-р хаб. Веслав Лах, проф. д-р хаб. Андрій Джебевський, д-р Маріуш Кардас, д-р Роберт Петригала.

¹³ Доповідачі: мгр. Вівіана Капеллі, д-р Едита Грикса, д-р Каве Фаррох, д-р Сімоні Пік'янти, мгр. Маттео Ронкі, проф. д-р хаб. Сильвіу Ота.

¹⁴ Доповідачі: проф. д-р хаб. Пьотр Шланта, д-р Ян Блахньо, мгр. Томаш Козел, мгр. Дам'ян Бончкевич, мгр. Бартломеј Самарський.

¹⁵ Доповідачі: д-р Анджей Кобус, д-р Малгожата Каркоха, д-р інж. Магдалена Ковалевська-Грошковська, д-р Домініка Мержва-Шимковяк, мгр. Маріо Хосе Гондек, мгр. Олександр Осташ, д-р Марія Карч-Качмарек.

¹⁶ Доповідачі: мгр. Й. Яжецка-Степорек, мгр. Й. Драт, д-р мед. наук. Ярослав Пьонтек, д-р хаб. Анджей Оссовський, мгр. Філіп Кучма, мгр. Адам Дзевановський, мгр. Пьотр Калька, мгр. Войцех Самуль, мгр. Агнешка Належни-Скужинська, мгр. Моніка Гарас, мгр. Адріан Скужинський, мгр. Пшемислав Гарліцький, мгр. Томаш Янковський, мгр. Магдалена Лясота.

¹⁷ Доповідачі: проф. д-р хаб. Мирослав Волощук, мгр. Олег Ганський, д-р хаб. Ольга Гайдай, д-р Ярослав Валкоун (в співавторстві з д-р хаб. Лукасом Новотним).

Секції XVI–XVII відбулися онлайн. На першій з даних секцій було виголошено і обговорено доповіді про допомогу потерпілим від I СВ в Празі, про міграції переселеного польського населення на “повернутих землях”, про долі польських міжвоєнних генералів і про соціально-демографічні зміни у Вільно під час II СВ. Також було обговорено проблему дестабілізації світу з поміччю сирійських мігрантів і активний розвиток роторгівлі в Африці та Азії¹⁸.

Доповідачі наступної секції обговорили мобільність польських затяжних жовнів на поч. XVI ст., вислухали доповідь про вплив гуситів на військову справу Молдавського князівства в XV ст., дізналися про руйнування яких зазнав галицький катедральний монастир у Крилосі після війн з турками в 1676 р., змогли побачити як розвивалися і, яке значення мали булави і перначі козацької доби, а також вислухали доповіді про вплив міжнародних воєнних конфліктів кінця XIX – початку XX ст. на розвиток ідей англо-саксонізму в США і як вирішувалось українське питання в діяльності Конституційно-демократичної партії під час I СВ¹⁹.

Робота останніх заключних секцій відбулася після перерви на каву. Учасники XVIII секції обговорювали проблеми військових переселенців і примусово вивезених осіб. Між іншим доповідали про польських емігрантів і їх вклад в відбудову Франції після I СВ, про польських дітей та молодь змушених стати біженцями під час I СВ, про відображення евакуації з Сибіру в 1922 р. в очах польського хлопчика Тадека, про допомогу яке надавало польське суспільство своєму війську під час війни з більшовиками за матеріалами лодзинського архіву, а також про роль Польського червоного хреста в поверненні дітей на батьківщину після II СВ²⁰.

Робота XIX секції гуртувалась навколо проблем II СВ і Холодної війни. Зокрема, слухачі довідалися про пошуки американських льотчиків збитих над Європою, про демографічні втрати варшавської Волі під час Варшавського повстання, про діяльність підземної організації “Легіон визволення” в 1939–1940 рр., про проблеми демобілізації Війська Польського після II СВ, а також про видатки на оборону уряду ПНР і постачання військової техніки власного виробництва в 1966–1970 рр.²¹

Проблемам суспільних змін і відображенню війни в медіа була присвячена робота XX секції. Значне зацікавлення серед гостей викликали доповіді присвячені місту Лодзі під час I СВ на світлинах з лодзинського архіву, а також відображення війни на фото військового кореспондента ЧА Еммануїла Євзеріхіна. Також обговоренню підлягали процеси в ірландському суспільстві в 1919–1922 рр., спомини американських військовополонених визволених з нацистського полону радянською армією і потім репатрійованих до США і роль сучасних масмедіа в висвітленні військових конфліктів²².

Дві останні секції (XXI і XXII) працювали онлайн. Під час засідань першої з них можна було дізнатись про долю знищеного в повстанні Костюшки варшавського палацу Ізабелли Чарторийської, про людські архітектурні втрати міста Остроленка під час Листопадового повстання, про наукові збори викладачів Варшавського університету в часи гітлерівської окупації, про відбудову вибраних палацових архітектурних комплексів в Варшаві після війни, а також про фото з англо-єгипетської війни 1882 р. з колекції Януша Фішера²³.

¹⁸ Доповідачі: мгр. Надія Круглова, д-р Давид Губени, д-р Уршуля Курцевич, проф. д-р хаб. Анджей Войташак, д-р Віталія Стравінскене, д-р Катажина Дерлатка, проф. д-р хаб. Даріуш Вибрановський.

¹⁹ Доповідачі: проф. д-р хаб. Александр Болдирев, проф. д-р хаб. Кароль Лопатецький, д-р хаб. Андрій Федорук, д-р Андрій Стасюк, д-р Денис Тоїчкін, д-р Тарас П’ятничук, д-р хаб. Лілія Щербін.

²⁰ Доповідачі: д-р Анна Амброхович-Гайовник, проф. д-р хаб. Ольга Білобровець, проф. д-р хаб. Тадеуш Грабарчик, мгр. Анна Каневська, проф. д-р хаб. Кшиштоф Лесяковський.

²¹ Доповідачі: д-р хаб. Анджей Оссовський, д-р Міхаель Польчинський, мгр. Йоанна Драт, д-р Марія Шаргут, д-р Сандра Цитацька, мгр. Казімеж Пжешовський, мгр. Патриція Ресель, проф. д-р хаб. Вітольд Ярно, д-р Войцех Падуховський.

²² Доповідачі: мгр. Томаш Валькевич, мгр. Антоніна Павловська, д-р Томаш Глінецький, д-р Александра Аркуш, д-р Анджей Войчешак.

²³ Доповідачі: мгр. Аркадіуш Цеглінський, мгр. Кшиштоф Августиняк, мгр. Моніка Дунайко, мгр. Міхал Кузьмінський, д-р хаб. Даріуш Шельонг (в співавторстві з д-р хаб. Хубертом Ковальським).

Остання секція складалась виключно з українських науковців. Було розкрито тему фольклору військовополонених українців часів I СВ за матеріалами Архіву фонограм Австрійської академії наук, прослідковано за формуванням і діяльністю формацій Української Народної Самооборони в 1943–1944 рр., висвітлювалась відбудова Харкова в 1943–1945 рр., обговорювалась проблема інструменталізації пам'яті про II СВ шляхом використання військових поховань. Значне зацікавлення викликали доповіді на актуальні теми: про культурно-антропологічні аспекти харчування українських військових, про українську класичну музику на тлі російсько-української війни та про патріотичні футболки як форму інформаційного супротиву військової агресії рф.

Плідні засідання двох сонячних червневих днів закінчилися загальним зібранням на якому керівництво Інституту історії та організатори подякували учасникам і слухачам за так численне прибуття, тоді ж підведено підсумки заходу. Згідно з традицією, матеріали конференції будуть опубліковані.

Належить зауважити, що українські науковці гідно і професійно представили наукові установи України своїм іноземним колегам. Конференція стала також майданчиком для зустрічі науковців, працюючих в Україні, з українськими дослідниками в вимушеній військовими діями еміграції. Значну частину перших з них становили українські вчені-чоловіки, котрі не змогли бути присутніми особисто в зв'язку з військовим станом. Тому, ще більш цінними була участь українських дослідниць, котрі приїхали особисто для того щоб безпосередньо донести до західної аудиторії багато вражаючої інформації про війну і збройну агресію рф, про українську історію і сьогодення взагалі, а також про вплив війни на культурні і соціальні процеси в Україні. Вчені в еміграції також були представлені дослідницями-українками, які на чужині продовжують роботу над вивченням і популяризацією української історії, часто суміщаючи викладання в передових європейських університетах з дистанційною працею в своїх рідних навчальних закладах.

Загалом в стаціонарних та онлайн-засіданнях взяли участь 43 українських науковця (що становить 26% від загальної кількості учасників. Таким чином українці зайняли друге місце після господарів конференції – колег-поляків.

Однак, варто зауважити, що не зважаючи на всебічну підтримку України, наукові зацікавлення закордонних науковців (передусім дослідників сучасної мілітарної тематики) ще в слабій мірі пов'язані з нашою війною за незалежність. Так з 87 доповідей польських та іноземних вчених тільки 3 в тій чи іншій мірі стосувались війни в Україні, не зважаючи на те, що бойові дії ведуться вже дев'ять років.

Наших читачів закликаємо слідкувати за вебсторінкою конференції www.obliczawojny.uni.lodz.pl. Ви знайдете тут матеріали попередніх конференцій, новини та оголошення щодо наших майбутніх заходів. Також інформуємо, що готується до виходу спеціальний україномовний том з серії “Oblicza Wojny”, який є символом солідарності науковців Лодзинського університету з воюючим українським народом²⁴. До нових зустрічей, *w imię Boga za wolność naszą i waszą!*

Надійшла до редакції 21 червня 2023 р.

²⁴ Восьмий том з серії “Oblicza Wojny” під назвою *Narzędzia wojny/Знаряддя війни*, за редакцією Тадеуша Грабарчика, Ярослава Кіти, Магдалени Погонської-Поль та Мирослава Волощука вийде цього року в Видавництві Лодзинського університету за кошти державного навчального закладу.